

Legenda o św. Aleksym

Legenda o św. Aleksym

*Vita sancti Allexii rikmice*¹

Ach, krolu wielki nasz,
Coż ci dzieją² Męszyjasz³,
Przydaj rozumu k mej rzeczy⁴,
Me sierce bostwem obleczy⁵,
Raczy⁶ mię mych grzechów pozbawić,
Bych⁷ mógł o twych świętych prawić⁸.
Żywot jednego świętego,
Coż⁹ miłował Boga swego,
Cztę¹⁰ w jednych księgach o nim.
Kto chce słuchać, ja powiem.

Literat, Bóg, Rozum, Serce,
Grzech, Święty

W Rzymie jedno panie było,
Coż Bogu rado¹¹ służyło.
A miał barzo wielki dwor,
Procz¹² panosz¹³ trzysta rycerzow,
Co są mu zawždy służyli¹⁴,
Zawždy k jego stołu byli¹⁵.
Chował je na wielebności i na krasie¹⁶
I miał koždy swe złote pasy.
Chował siroty i wdowy,
Dał jim osobne trzy stoły,
Za czwartym pielgrzymi jedli,
Ci ji¹⁷ do Boga przywiedli.
Eufamijan jemu dziano¹⁸
Wielkiemu temu panu,
A żenie¹⁹ dziano Aglijas;

Dwór, Strój

Miłosierdzie, Jedzenie

¹*Vita sancti Allexii rikmice* (łac.) — żywot świętego Aleksego (pisany) rytmem (tj. wierszowany); ostatni wyraz zniekształcony, powinno być prawdopodobnie: *rhythmicae*. [przypis edytorski]

²*dziać komu* (starop.) — nadawać imię; nazywać. [przypis edytorski]

³*Męszyjasz* (starop.) — Mesjasz. [przypis edytorski]

⁴*k mej rzeczy* (starop.) — tu: do mej mowy, mojej mowie (tj. „temu, co mam rzeć”). [przypis edytorski]

⁵*obleczy* (starop.) — forma trybu rozkazującego; dziś: oblecz, przyodziej. [przypis edytorski]

⁶*raczy* (starop.) — forma trybu rozkazującego; dziś: racz. [przypis edytorski]

⁷*bych* (starop.) — bym, abym. [przypis edytorski]

⁸*prawić* (starop.) — mówić, opowiadać. [przypis edytorski]

⁹*coż* (starop.) — tu: który. [przypis edytorski]

¹⁰*czte* (starop.) — czytam; forma 1 os.lp od czas. *czest*: czytać. [przypis edytorski]

¹¹*rado* (starop.) — forma r.n.; dziś: rade; *rado służyło*: służyło chętnie. [przypis edytorski]

¹²*procz* (starop.) — oprócz. [przypis edytorski]

¹³*panosza* (starop.) — drobny szlachcic; dworzanin, giermek. [przypis edytorski]

¹⁴*są mu (...) służyli* (starop. forma) — forma złożona czasu przeszłego. [przypis edytorski]

¹⁵*k stołu* (starop.) — do stołu, dla stołu; tu: przy stole; *zawždy k jego stołu byli*: zawsze siadywali u jego stołu. [przypis edytorski]

¹⁶*chował je na wielebności i na krasie* (starop.) — utrzymywał ich wspaniale i pięknie. [przypis edytorski]

¹⁷*ji* (starop. forma) — go. [przypis edytorski]

¹⁸*dziano jemu* (starop.) — nazywano go. [przypis edytorski]

¹⁹*żenie* (starop. forma) — żonie. [przypis edytorski]

Ta była ubostwu²⁰ w czas²¹.
Był wysokiego rodu,
Nie miał po sobie żadnego płodu²².
Więc ci²³ jęli²⁴ Boga prosić,
Aby je tym darował,
Aby jim jedno plemię²⁵ dał —
Bog tych prośby wysłuchał.

A gdy się mu syn narodził,
Ten się w lepsze przygodził²⁶:
Więc mu zdziano²⁷ Aleksy,
Ten był oćca barzo lepszy²⁸.
Ten więc służył Bogu rad.
Iże był star²⁹ dwadzieścia k temu cztery lata³⁰,
Więc k niemu rzekł oćciec słowa ta:
«Miły synu, każę tobie,
Pojim zajęgoć³¹ żonę sobie;
Której jedno³² będziesz chcieć,
Ślubię³³ tobie, tę masz mieć».
Syn odpowie oćcu swemu,
Wszeko³⁴ słuśza³⁵ starszemu:
«Oćcze, wszekom ja twoje dziecię³⁶,
Wiernie dałbych³⁷ swój żywot prze cię³⁸.
Cokole³⁹ mi chcesz kazać,
Po twej woli⁴⁰ ma się to zstać».

A więc mu cesarz dziewkę⁴¹ dał —
A papież ji s nią oddał⁴².
A w ten czas papieża miano,
Innocencyjusz mu dziano;
To ten był cesarz pirwy,
Archodonijusz niżli⁴³ —
Ktorej królewnie Famijana dziano,
Co ją Aleksemu dano.

²⁰ubostwo (starop.) — rzecz. zbiorowy: ludzie ubodzy. [przypis edytorski]

²¹być (...) w czas (starop.) — tu: śpieszyć z pomocą; być pomocnym. [przypis edytorski]

²²płód (starop.) — tu: dziecko, potomek. [przypis edytorski]

²³ci (starop.) — partykuła wzmacniająca. [przypis edytorski]

²⁴jęć (starop.) — zacząć. [przypis edytorski]

²⁵plemię (starop.) — dziecko, potomek. [przypis edytorski]

²⁶w lepsze się przygodzić (starop.) — być zdatnym do (czegoś) lepszego. [przypis edytorski]

²⁷zdziano mu (starop.) — nadano mu imię. [przypis edytorski]

²⁸był oćca barzo lepszy (starop.) — był dużo lepszy od ojca. [przypis edytorski]

²⁹był star (starop.) — miał lat; był w wieku. [przypis edytorski]

³⁰dwadzieścia k temu cztery lata (starop.) — dwadzieścia i do tego cztery lata; dwadzieścia cztery lata. [przypis edytorski]

³¹zajęgoć (starop.) — zaraz; *pojim zajęgoć żonę*: weź (sobie) niezwłocznie żonę. [przypis edytorski]

³²jedno (starop.) — tylko. [przypis edytorski]

³³ślubić komu (starop.) — ślubować komu, przysięgać komu; dawać komu słowo. [przypis edytorski]

³⁴wszeko (starop.) — wszak, wszelako; przecież. [przypis edytorski]

³⁵słuśza (starop.) — przystoi, wypada; *wszeko słuśza starszemu* tu: jak przystoi (odpowiadać) osobie starszej. [przypis edytorski]

³⁶wszekom ja twoje dziecię (starop.) — przecież jestem twoim dzieckiem. [przypis edytorski]

³⁷dałbych (starop. forma) — dałbym. [przypis edytorski]

³⁸prze cię (starop.) — za ciebie; *dałbych swój żywot prze cię*: swoje życie oddałbym za ciebie. [przypis edytorski]

³⁹cokole (starop.) — cokolwiek. [przypis edytorski]

⁴⁰po twej woli (starop.) — zgodnie z twoją wolą. [przypis edytorski]

⁴¹dziewka (starop.) — dziewczyna, tu: córka. [przypis edytorski]

⁴²ji s nią oddał (starop.) — połączył go z nią (ślubem). [przypis edytorski]

⁴³A w ten czas (...) Archodonijusz niżli — Niewykluczone, że kolejność wierszy 52–53 oraz 54–55 powinna być odwrócona [tj. „To ten był cesarz pirwy, / Archodonijusz niżli / A w ten czas papieża miano, / Innocencyjusz mu dziano”; red. WL]. [przypis redakcyjny]

A gdy się s nią pokładał,
 Tej nocy s nią gadał.
 Wrocil zasię⁴⁴ pirścień jej,
 A rzekł tako do niej:
 «Ostawiam cię przy twym dziewstwie⁴⁵,
 Wroc mi ji⁴⁶, gdy będziewa oba⁴⁷ w niebieskim krolewstwie.
 Jutroć się bierzę⁴⁸ od ciebie
 Służyć temu, coż ci jest w niebie.
 A gdyć wszytki stoły osiędą,
 Tedyć ja już w drodze będę.
 Miła żono, każę tobie:
 Służy⁴⁹ Bogu w każdej dobie,
 Ubogie karmi⁵⁰ i odziewaj,
 Swych starszych nigdy nie gniewaj,
 Chowaj się we czci i w kaźni,
 Nie traci nijednej⁵¹ przyjaźni»”.
 Królowna odpowie jemu:
 «Mam też dobrą wolą k temu,
 Namilejszy mężu moj,
 Tego się po mnie nic nie boj.
 Każdy członek w mym żywocie
 Chcę chować w kaźni i w cnocie;
 Jinako⁵² po mnie nie wzwiesz⁵³,
 Dojąd⁵⁴ ty żyw, ja też».

A jeko⁵⁵ zajutra⁵⁶ wstał,
 Od obiada się precz brał⁵⁷;
 O tym nikt nie wiedział,
 Jedno⁵⁸ żona jego,
 Ta wiedziała od niego.
 Nabrał sobie srebra, złota dosyć,
 Co go mógł piechotą nosić;
 Więc się na morze wezbrał,
 A ociec w żalości ostał.
 I mać miała dosyć żalości,

(Przypuszczalnie w rkps. brak dwóch wierszy)

Żonę po nim jeko spyta.

Więc to święte plemię⁵⁹
 Przyszło w jedną ziemię.

⁴⁴zasię (starop.) — tu: z powrotem. [przypis edytorski]

⁴⁵dziewstwo (starop.) — dziewictwo. [przypis edytorski]

⁴⁶ji (starop.) — go; wroc mi ji: zwróć mi go (tj. pierścień). [przypis edytorski]

⁴⁷będziewa oba (starop.) — będziemy oboje. [przypis edytorski]

⁴⁸bierzę od ciebie (starop.) — odchodzę od ciebie; bierzyc: brać się, zbierać się wyruszać (w drogę). [przypis edytorski]

⁴⁹szuży (starop. forma) — daw. forma trybu rozkazującego lp; dziś: służ. [przypis edytorski]

⁵⁰karmi (starop. forma) — daw. forma trybu rozkazującego lp; dziś: karm. [przypis edytorski]

⁵¹nijednej (starop.) — żadnej. [przypis edytorski]

⁵²jinako (starop.) — inaczej. [przypis edytorski]

⁵³jinako po mnie nie wzwiesz (starop.) — nic innego o mnie nie usłyszysz. [przypis edytorski]

⁵⁴dojąd (starop.) — dokąd; póki. [przypis edytorski]

⁵⁵jeko (starop.) — jak; tu: gdy, skoro. [przypis edytorski]

⁵⁶zajutra (starop.) — nazajutrz. [przypis edytorski]

⁵⁷się precz brał (starop.) — zebrał się do drogi; ruszał w drogę. [przypis edytorski]

⁵⁸jedno (starop.) — tylko. [przypis edytorski]

⁵⁹plemię (starop.) — tu: potomek; dziecko. [przypis edytorski]

Rozdał swe rucho⁶⁰ żebrakom,
Srebro, złoto popom, żakom.
Więc sam pod kościołem siedział,
A o jego księstwie⁶¹ nikt nie wiedział.

Żebrak, Szlachcic, Pokora

Więc to zawždy wstawał reno,
Ano kościół zamkniono,
Więc tu leżał podle⁶² proga
Fałę⁶³, proszę⁶⁴ swego Boga.
Ano z wirzchu szła przygoda:
Niegdy⁶⁵ mroz, niegdy woda,
Eż⁶⁶ się zstało⁶⁷ w jeden czas,
Wstał z obraza Matki Bożej obraz⁶⁸.
Szedł do tego człowieka,
Jen⁶⁹ się kluczem opieka⁷⁰,
I rzekł jest⁷¹ tako do niego:
«Wstań, puści⁷² człowieka tego,
Otemkni⁷³ mu kościół Boży,
Ać⁷⁴ na tym mrozie nie leży».
Żak się tego barzo⁷⁵ lęknął,
Wstawszy, kościół otemknał.
To się nie jedno⁷⁶ dziejało,
Ale się często dziejało.
Więc żak powieđał każdemu,
I staremu, i młodemu.
A gdyż to po nim uznali,
Wielką mu fałę⁷⁷ dali.
Za świętego ji trzymano⁷⁸
I wiele mu prze Bog⁷⁹ dawano.

Cud, Matka Boska, Portret,
Żebrak, Święty

Steskszy⁸⁰ sobie ociec jego,
Prze swego syna jedynego,
Rozsłał po wszym ziemiach⁸¹ lud
I zadał jim wielki trud;
Strawili wieliki pieniądz,
Swego księdza⁸² szukając.
Tu ji nadjeli⁸³

Pan, Sługa, Żebrak, Pokora

⁶⁰*rucho* (starop.) — szaty, odzienie. [przypis edytorski]

⁶¹*księstwo* (starop.) — tu: książęce pochodzenie. [przypis edytorski]

⁶²*podle* (starop.) — pod, u (progu). [przypis edytorski]

⁶³*falić* (starop.) — chwalić. [przypis edytorski]

⁶⁴*fałę, proszę* (starop.) — forma imiesłowowa: chwając, prosząc. [przypis edytorski]

⁶⁵*niegdy* (starop.) — czasem. [przypis edytorski]

⁶⁶*eż* (starop.) — aż. [przypis edytorski]

⁶⁷*zstać się* (starop.) — stać się; przydarzyć się (czas. dokonany). [przypis edytorski]

⁶⁸*wstał z obraza Matki Bożej obraz* — postać Matki Bożej zeszła z obrazu. [przypis edytorski]

⁶⁹*jen* (starop.) — który. [przypis edytorski]

⁷⁰*opiekać się* (starop.) — opiekować się. [przypis edytorski]

⁷¹*rzekł jest* (starop.) — forma złożonego czasu przeszłego dokonanego. [przypis edytorski]

⁷²*puści* (starop.) — puścić. [przypis edytorski]

⁷³*otemkni* (starop.) — odemknij; otwórz. [przypis edytorski]

⁷⁴*ać* (starop.) — tu: niech. [przypis edytorski]

⁷⁵*barzo* (starop.) — bardzo. [przypis edytorski]

⁷⁶*nie jedno* (starop.) — nie jeden raz. [przypis edytorski]

⁷⁷*fała* (starop.) — chwała; *wielką mu fałę dali*: oddali mu cześć, otoczyli go wielką czcią. [przypis edytorski]

⁷⁸*trzymać kogo za co* (starop.) — uważać kogo za co. [przypis edytorski]

⁷⁹*prze Bog* (starop.) — w imię Boga; w imię boże. [przypis edytorski]

⁸⁰*steskszy sobie* (starop.) — forma imiesłowowa: stęskniwszy się. [przypis edytorski]

⁸¹*po wszym ziemiach* (starop.) — po wszech ziemiach; po wszystkich krajach. [przypis edytorski]

⁸²*ksiądz* (starop.) — książę. [przypis edytorski]

⁸³*nadjeli ji* (starop.) — znaleźli go, spotkali go. [przypis edytorski]

W jednym mieście, w Jelidocni⁸⁴.
Nie znał go jeden, jeko drugi,
A on poznał wszystkie swe sługi.
Brał od nich jełmużny jich,
Więc wesoł⁸⁵ był,
Iż ji⁸⁶ tym Bog nawiedził.
Tu są jechali⁸⁷ od niego,
A nie poznał żadni⁸⁸ jego,
A oćcu są powiedzieli:
«Nigdziejsmy go nie widzieli».
A gdy to oćiec usłyszał ta słowa,
Tedy jego żałość była nowa.
Tu jął płakać, narzekać,
Mać nie mogła płaczu przestać.

A więc świętemu Aleksemu,
Temu księdzu⁸⁹ wielebnemu,
Nieluba⁹⁰ mu fała⁹¹ była,
Co się mu ondzie⁹² wodziła⁹³.
Tu się wezbrał jeko mogę,
Wsiadł na morze w kogę⁹⁴,
Brał⁹⁵ się do ziemie, do jednej,
Do miasta Tarsa⁹⁶ w Syryjej.
Tam był czuł⁹⁷ świętego Pawła,
Tu była⁹⁸ jego myśl padła.

Więc się wiatr obrocil,
Ten ci ji⁹⁹ zasię¹⁰⁰ nawrócił.
A gdy do Rzymu przyjął¹⁰¹, Bogu dziękował,
Iż ji do swej ziemie przygnał.
A rzekąc¹⁰²: «Już tu chcę cierzpieć¹⁰³
Mękę i wsztki¹⁰⁴ złe file¹⁰⁵ jimieć¹⁰⁶
U mego oćca na dworze,

⁸⁴w *Jelidocni* — w Laodycei; św. Aleksy miał przebywać w Edessie w Syrii (obecnie: w Turcji). [przypis edytorski]

⁸⁵wesoł był (starop.) — był wesoły. [przypis edytorski]

⁸⁶ji (starop.) — go. [przypis edytorski]

⁸⁷są jechali (starop.) — pojechali; złożona forma czasu przeszłego. [przypis edytorski]

⁸⁸żadni (starop.) — żaden. [przypis edytorski]

⁸⁹ksiądz (starop.) — tu: książe. [przypis edytorski]

⁹⁰nieluby (starop.) — niemily. [przypis edytorski]

⁹¹fała (starop.) — chwała. [przypis edytorski]

⁹²ondzie (starop.) — w onym miejscu; tam. [przypis edytorski]

⁹³wodzić się (starop.) — wieść się, powodzić się; *fała (...)* co się mu ondzie wodziła: chwała, która go tam spotykała. [przypis edytorski]

⁹⁴kogę (starop.) — statek. [przypis edytorski]

⁹⁵brać się do (starop.) — tu: wybierać się do (*jednej ziemie*: pewnego kraju). [przypis edytorski]

⁹⁶Tars — Tars (dziś: Tarsus w Turcji), miejsce urodzenia, a następnie chrześcijańskiego kultu św. Pawła Apostoła. [przypis edytorski]

⁹⁷był czuł (starop.) — daw. forma czasu zaprzęsłego; znaczenie: czuł wcześniej, uprzednio. [przypis edytorski]

⁹⁸była (...) padła (starop.) — daw. forma czasu zaprzęsłego; znaczenie: padła wcześniej, uprzednio. [przypis edytorski]

⁹⁹ji (starop.) — go. [przypis edytorski]

¹⁰⁰zasię (starop.) — tu: z powrotem; nazad. [przypis edytorski]

¹⁰¹przyjąć (starop.) — tu: przybyć. [przypis edytorski]

¹⁰²rzekąc (starop.) — forma imiesłowowa; dziś: mówiąc. [przypis edytorski]

¹⁰³cierzpieć (starop.) — cierpieć. [przypis edytorski]

¹⁰⁴wsztki — w rkps. tu i w ośmiu jeszcze innych miejscach występuje forma „wsztki”, co nasuwa przypuszczenie, że pisarz tak ją wymawiał. [przypis redakcyjny]

¹⁰⁵file (starop.) — chwile. [przypis edytorski]

¹⁰⁶jimieć (starop.) — mieć, posiadać. [przypis edytorski]

Gdym nie przebył za morze». Potkał¹⁰⁷ na żorawiu¹⁰⁸ przed grodem Oćca swego i jął go prosić: «W jimię Syna Bożego I dla syna twego, Aleksego, A racz mi swą jełmużnę dać, Bych mógł ty odrobiny brać, Co będą z twego stoła padać». Jego oćiec to usłyszał, Iż jemu synowo¹⁰⁹ jimię wspomioną¹¹⁰: Tu silno rzewno zapłakał, Więc ji Boga dla¹¹¹ chował¹¹². A gdy usłyszał taką mowę, Zawinał sobie płaszczem głowę; Tu się był weń zamęt¹¹³ wkradł, Mało eże¹¹⁴ z mostu nie spadł Podal¹¹⁵ mu szafarza¹¹⁶ swego, Ten mu czynił wiele złego. Tu pod wschodem¹¹⁷ leżał, Każdy nań pomyje lał.

Ojciec, Syn, Pan, Żebrak,
Tajemnica, Pokora

A leżał tu sześćnaście lat,
Wsztko cirpiał prze Bog rad;
Siodmegonaćcie lata za morzem był¹¹⁸,
Co sobie nic nie czynił.
A więc gdy już umrzeć miał,
Sam sobie list napisał
I ścisnął ji¹¹⁹ twardo w ręce,
Popisawszy swoje wsztki męki
I wsztki skutki¹²⁰, co je płodził,
Jako się na świat narodził.

List, Mąż, Żona, Święty,
Cud

A gdy Bogu duszę dał,
Tu się wielki dziw zastał¹²¹:
Samy¹²² zwony¹²³ zwonily¹²⁴,
Wsztki, co w Rzymie były.
Więc się po nim pytano,
Po wsztkich domiech¹²⁵ szukano;
Nie mogli go nigdziej najć¹²⁶,

Dźwięk

¹⁰⁷potkać (starop.) — spotkać. [przypis edytorski]

¹⁰⁸na żorawiu przed grodem (starop.) — na moście zwodzonym pod miastem. [przypis edytorski]

¹⁰⁹synowo jimię (starop.) — imię syna. [przypis edytorski]

¹¹⁰wspomioną (starop.) — wspomniał. [przypis edytorski]

¹¹¹Boga dla (starop.) — dla Boga; z powodu Boga, ze względu na przykazania pobożności. [przypis edytorski]

¹¹²Więc ji Boga dla chował — Niewykluczone, że wiersz ten powinien następować po w. 178 [tj. po „Mało eże z mostu nie spadł”]. [przypis redakcyjny]

¹¹³zamęt (starop.) — smutek, troska. [przypis edytorski]

¹¹⁴eże (starop.) — tu: że. [przypis edytorski]

¹¹⁵podal mu szafarza swego (starop.) — tu: oddał go w opiekę swego szafarza, rządcy. [przypis edytorski]

¹¹⁶szafarz (daw.) — osoba odpowiedzialna za gospodarstwo domowe, w szczególności spiżarnię, na daw. dworze magnackim. [przypis edytorski]

¹¹⁷wschod (starop.) — schody. [przypis edytorski]

¹¹⁸Siodmegonaćcie lata za morzem był — lub: „Siodmegonaćcie lata zamorzon był”. [przypis redakcyjny]

¹¹⁹ji (starop.) — go. [przypis edytorski]

¹²⁰skutki (starop.) — tu: dzieła, czyny. [przypis edytorski]

¹²¹zstać się (starop.) — stać się (czas. dokonany). [przypis edytorski]

¹²²samy (starop. forma) — forma lm r.ż.; dziś: same. [przypis edytorski]

¹²³zwon (starop.) — dzwon. [przypis edytorski]

¹²⁴zwonić (starop.) — dzwonić. [przypis edytorski]

¹²⁵domiech (starop. forma) — N.lm r.m.; dziś: (po) domach. [przypis edytorski]

¹²⁶najć (starop.) — znaleźć. [przypis edytorski]

A wždy¹²⁷ nie chcieli przestać.
 Jedno młode dziecię było,
 To jim¹²⁸ więc wzjawilo¹²⁹,
 A rzekąc¹³⁰: «Aza¹³¹ wy nie wiecie o tym,
 Kto to umarł? Jac¹³² wam powiem.
 U Eufamijanać leży,
 O jimże¹³³ ta fała¹³⁴ bieży;
 Pod wschodem¹³⁵ ji¹³⁶ najdziecie,
 Acz go jedno¹³⁷ szukać chcecie».

Dziecko, Pozycja społeczna

Więc tu papież z kardynały¹³⁸,
 Cesarz z swymi kapłany
 Szli są k niemu z chorągwiemi,
 A zwony wždy¹³⁹ zwonily samey;
 Tu więc była ludzi siła¹⁴⁰,
 Silno¹⁴¹ wielka ciszczba¹⁴² była.
 Kogokole¹⁴³ para¹⁴⁴ zaleciała
 Od tego świętego ciała,
 Który le¹⁴⁵ chorobę miał,
 Natemieście¹⁴⁶ zdrow ostał.
 Tu są¹⁴⁷ krasne cztyrzy¹⁴⁸ świece stały,
 Co są¹⁴⁹ więc w sobie święty ogień miały.
 Chcieli mu list z ręki wziąć,
 Nie mogli go mu wziąć.
 Ani cesarz, ani papież,
 Ani wsztko kapłaństwo takież¹⁵⁰,
 I wsztek lud k temu¹⁵¹,
 Nie mógł rozdrzeć¹⁵² nicht¹⁵³ ręki jemu.
 Więc wsztcy prosili Boga za¹⁵⁴ to,
 Aby jim Bog pomógł na to,
 By mu mogli list otjąć¹⁵⁵,
 A wždy¹⁵⁶ mu go nie mogli otjąć,

Cud, Trup, Święty

- ¹²⁷wždy (starop.) — przecież, zawsze; tu: ciągle. [przypis edytorski]
¹²⁸jim (starop.) — im. [przypis edytorski]
¹²⁹wzjawić (starop.) — wyjawić. [przypis edytorski]
¹³⁰rzekąc (starop.) — forma imiesłowowa; dziś: mówiąc. [przypis edytorski]
¹³¹aza (starop.) — czy, czy też. [przypis edytorski]
¹³²jac (starop.) — konstrukcja z partykułą wzmacniającą ci, skröconą do -ć. [przypis edytorski]
¹³³o jimże (starop.) — konstrukcja z partykułą wzmacniającą -że; inaczej: o nim to (właśnie). [przypis edytorski]
¹³⁴fała (starop.) — chwala; fała bieży: rozchodzi się sława, rozgłos. [przypis edytorski]
¹³⁵pod wschodem (starop.) — pod schodami. [przypis edytorski]
¹³⁶ji (starop. forma) — go. [przypis edytorski]
¹³⁷jedno (starop.) — jedynie, tylko. [przypis edytorski]
¹³⁸kardynały (starop. forma) — N.lm; dziś (z) kardynałami. [przypis edytorski]
¹³⁹wždy (starop.) — przecież, zawsze; tu: ciągle. [przypis edytorski]
¹⁴⁰siła (starop.) — dużo, mnóstwo. [przypis edytorski]
¹⁴¹silno wielka (starop.) — bardzo wielka; bardzo duża. [przypis edytorski]
¹⁴²ciszczba (starop.) — ciżba; tłum. [przypis edytorski]
¹⁴³kogokole (starop.) — kogokolwiek. [przypis edytorski]
¹⁴⁴para (starop.) — opary, zapach. [przypis edytorski]
¹⁴⁵le (starop.) — li, tylko; ktory le: którykolwiek, który tylko. [przypis edytorski]
¹⁴⁶natemieście (starop.) — natychmiast. [przypis edytorski]
¹⁴⁷są (...) stały (starop. forma) — forma złożona czasu przeszłego. [przypis edytorski]
¹⁴⁸cztyrzy (starop.) — cztery. [przypis edytorski]
¹⁴⁹są (...) miały (starop. forma) — forma złożona czasu przeszłego. [przypis edytorski]
¹⁵⁰takież (starop.) — także. [przypis edytorski]
¹⁵¹k temu (starop.) — do tego; tu: w dodatku. [przypis edytorski]
¹⁵²rozdrzeć (starop.) — tu: otworzyć. [przypis edytorski]
¹⁵³nicht (starop.) — nikt. [przypis edytorski]
¹⁵⁴prosić za co (starop.) — prosić o co. [przypis edytorski]
¹⁵⁵otjąć (starop.) — odebrać. [przypis edytorski]
¹⁵⁶wždy (starop.) — przecież; tu: jednak. [przypis edytorski]

Ezby¹⁵⁷ ale¹⁵⁸ poznali mało¹⁵⁹,
Co by na tym liście stało¹⁶⁰.
Jedno¹⁶¹ przyszła żona jego,
A wściągła¹⁶² rękę do niego,
Eż jej w rękę upadł list,
Przeto, iż był jeden do drugiego czyst¹⁶³.
A gdy ten list oglądano,
Natemieście uznano,
Iż był syn Eufamijanow¹⁶⁴,
A księdza¹⁶⁵ rzymskiego cesarzow.
A gdy to ociec [...]

(dalszego ciągu w rkps. brak)

---

¹⁵⁷ezby (starop.) — iżby, żeby. [przypis edytorski]

¹⁵⁸ale a. ali (starop.) — tu: oto. [przypis edytorski]

¹⁵⁹mało (starop.) — trochę; *poznać mało*: trochę się dowiedzieć. [przypis edytorski]

¹⁶⁰co by na tym liście stało (starop.) — co jest napisane w tym liście. [przypis edytorski]

¹⁶¹jedno (starop.) — jedynie, tylko; tu: dopiero. [przypis edytorski]

¹⁶²wściągła (starop. forma) — 3 os. lp r.ż od czas. *wściagać*; tu: wyciągnęła. [przypis edytorski]

¹⁶³część (starop.) — czytać; *był czyst*: był czytany; *przeto iż był jeden do drugiego czyst* tu: ponieważ był pisany przez jedno do drugiego a. ponieważ był przez jedno przeznaczony do czytania dla drugiego (przez męża dla żony). [przypis edytorski]

¹⁶⁴syn Eufamijanow (starop.) — syn Eufamijanowy, czyli syn Eufamijana. [przypis edytorski]

¹⁶⁵ksiądz (starop.) — książe. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisałeś w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/legenda-o-sw-aleksym>

Tekst opracowany na podstawie: *Legenda o św. Aleksym* (przedruk), *Chrestomatia staropolska: teksty do roku 1543*, oprac. Wiesław Wydra, Wojciech Ryszard Rzepka, red. Wiesław Wydra, Wojciech Ryszard Rzepka, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław 1995.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana dzięki uprzejmości Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopec, Aleksandra Sekuła, Wojciech Kotwica.

ISBN 978-83-288-5865-7

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).